

NARSİSİZM VE EVLİLİK UYUMU İLİŞKİSİNDE REDDEDİLME DUYARLILIĞI VE OLUMLU YANILSAMALARIN ARACI ROLÜ

Olca BOZKUŞ¹, Arzu ARAZ²

ÖZET

Araştırmanın temel amacı, açık ve örtük narsisizm ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin yordanmasında, reddedilme duyarlılığı ve olumlu yanılısamaların (eşe ve benliğe yönelik) aracı rollerinin olduğu hipotezini test etmektir. Ayrıca bu hipotezi test etmede kullanılacak iki ölçme aracının (Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği ve Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği) psikometrik özelliklerini belirlemek de amaçlanmaktadır. Örneklem, Mersin ilinde yaşayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü, en az bir yıllık evliliği olan 205 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılara *kolaylıkla bulunabileni örnekleme* yöntemiyle ulaşılmış; Kişilik Özellikleri Listesi, Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Narsisistik Kişilik Envanteri, Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği ve Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Veriler SPSS 20 ve LISREL 8.51 yazılımları kullanılarak analiz edilmiştir. Uygulanan tüm yapısal eşitlik modellerinin bulguları, örtük narsisizmin doğrudan evlilik uyumunu yordamadığını göstermektedir. Örtük narsisizm ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide reddedilme duyarlılığı ve *ideal eş* ölçütüne göre tanımlanan eşe yönelik olumlu yanılısamanın tam aracı rol üstlendiği görülmüştür. Örtük narsisizm ile evlilik uyumu arasındaki ilişkide *ortalama eş* kriterine göre belirlenen eşe yönelik olumlu yanılısamanın da, benliğe yönelik olumlu yanılısamanın da aracı rol oynamadığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: açık narsisizm, örtük narsisizm, reddedilme duyarlılığı, olumlu yanılısama, evlilik uyumu

¹ Arş. Gör. Mersin Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, olca.bozkus(at)mersin.edu.tr

² Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, a.araz(at)deu.edu.tr

Yazar Notu: Bu metin, ilk yazarın yüksek lisans tezi verilerine dayanmaktadır. Çalışmanın bir bölümü ayrıca 14th European Congress of Psychology (Milan-Bicocca, 7-10 Temmuz 2015)'de sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Yazar Notu: İstatistiksel analizlerde yardımlarından dolayı Yard. Doç. Dr. H. Tuğba EROL KORKMAZ'a ve makalenin son okumalarında değerli görüşleri ile katkıda bulunan Prof. Dr. Adnan ERKUŞ'a teşekkür ederiz.

THE MEDIATING ROLES OF THE REJECTION SENSITIVITY AND POSITIVE ILLUSIONS IN THE RELATIONSHIP BETWEEN NARCISSISM AND MARITAL ADJUSTMENT

ABSTRACT

The main purpose of this study is to examine the mediating role of positive illusions about the self and the spouse and rejection sensitivity in the relationship between expressions of narcissism (overt and covert) and marital adjustment. It is also aimed to define the psychometric properties of two measurements (Hypersensitive Narcissism Scale and Adult Rejection Sensitivity Questionnaire) which are used for testing this hypothesis. The data was collected from 205 participants who have been married at least for one year. The participants completed Trait List, Adult Rejection Sensitivity Questionnaire, Narcissistic Personality Inventory, Hypersensitive Narcissism Scale and Revised Dyadic Adjustment Scale. The data was analyzed by using SPSS 20 and LISREL 8.51. The results revealed that covert narcissism did not predict marital adjustment directly. Rejection sensitivity and positive illusion about spouse that is defined according to the *ideal spouse* criterion had full mediation roles on relationship of covert narcissism and marital adjustment. On the other hand, neither positive illusion about spouse defined according to the *typical spouse* criterion nor *positive illusion about self* had a mediation role on this relationship.

Keywords: overt narcissism, covert narcissism, rejection sensitivity, positive illusions, marital adjustment

Bozkuş, O. ve Araz, A. (2015). Narsisizm ve Evlilik Uyumu İlişkisinde Reddedilme Duyarlılığı ve Olumlu Yanıtsamaların Aracı Rolü. *Nesne*, 3(6), 29-54.

İnsanlar günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü kendileri için anlam ifade eden diğerleriyle birlikte geçirirler ve bu kişilerle olan ilişkilerinin kalitesi, yaşamları için oldukça önemlidir. Çok sayıda görgül araştırma, yakın ilişkilere yönelik memnuniyetin fiziksel sağlığı ve psikolojik uyumu yordadığını göstermiştir (örn.; Wickrama, Lorenz, Conger ve Elder, 1997; Stack ve Eshelman, 1998). Evlilik uyumu/doyumu/kalitesiyle ilgili oldukça geniş bir literatürün mevcudiyetine rağmen, bir kişilik özelliği olarak narsisizm ve evlilik ilişkisini çalışan araştırmalar nispeten sınırlı sayıda olup daha çok narsisistik eğilimleri yüksek biriyle birlikte olan partnerin perspektifinden çalışılmıştır (örn.; Foster, Shrira ve Campbell, 2006). Oysa günümüzde narsisizmin oldukça artış gösterdiği yönündeki bulgular (örn.; Twenge ve Foster, 2008; Trzesniewski, Donnellan ve Robins, 2008) göz önünde bulundurulduğunda, madalyonun diğer yüzü, yani narsisistik eğilimleri yüksek olan kişilerin evlilikleriyle ilgili değerlendirmeleri konusu da gündeme gelmektedir. Bu çalışma ile literatürdeki boşluğun doldurulmasına katkı sunmak hedeflenmiş; narsisistik eğilimler ve evlilik uyumu ilişkisinde, narsisizmin aşırı duyarlılık/kırılganlık temasının *reddedilme duyarlılığı*; grandiyözite temasının ise *olumlu yanılısamarlar* ile örtüleceği düşünülerek bir model oluşturulmuştur. Bu araştırmada, açık ya da örtük narsisistik eğilimleri olan kişilerin evlilik uyumu ile ilgili algılarında, hem kendilerine hem de eşlerine yönelik olumlu yanılısamarlarının ve reddedilmeye yönelik duyarlılıklarının rolü incelenmiştir.

Temelini klinik kuramlardan alan narsisizm, son yıllarda sosyal psikologların da dikkatini çekmiş ve çok sayıda sosyal psikoloji araştırmasının konusu olmuştur. Sosyal psikoloji ve kişilik psikolojisi perspektifinden narsisizm, klinik psikoloji perspektifinden farklı olarak, patolojik olması gerekmeyen kişilik özellikleriyle (traits) tanımlanmakta (örn.; Emmons, 1987; Morf ve Rhodewalt, 2001) ve herkesin narsisizm sürekli boyutu üzerinde bir puana sahip olduğu kabul edilmektedir (Foster ve Campbell, 2007). Bir bozukluk olarak tanımlanmaması nedeniyle, narsisizmi oluşturan özelliklerin “normal narsisizm” olarak adlandırıldığını görmek de mümkündür (örn.; Sedikides, Rudich, Gregg, Kumashiro ve Rusbult, 2004). Bazı araştırmacılar (örn.; Paulhus 1998) normal ve patolojik narsisizmin, sağlıklı olma durumundan bozukluğa doğru giden tek bir süreç üzerinde yer aldığını savunurken; diğer araştırmacılar (örn.; Pincus ve ark., 2009) uyumsal (adaptive) ve patolojik narsisizmin, birbirinden farklı yapılar olduğunu savunmuşlardır.

Wink (1991), altı narsisizm ölçeği ile yürüttüğü araştırmasında, maddelerin birbirinden farklı iki yapı altında toplandığını savunmuştur: Grandiyözite-Gösterişçilik (Grandiosity-Exhibitionism) ve Aşırı Duyarlılık-Kırılganlık (Hypersensitivity-Vulnerability). Wink'e göre, bu faktörler narsisizmin açık ve örtük

ayırımına karşılık gelmektedirler. *Açık narsisizm* genel olarak taşkın (boisterous), benliğini abartan, kendini beğenmiş, kişilerarası ilişkilerde insanları sömüren karakteristikler ile ilişkilidir. *Örtük narsisizm* ise özellikle bazı psikodinamik görüşlerde vurgulanan aşırı duyarlılık (hypersensitivity), düşük benlik saygısı ve kırılabilirlik semptomları ile ilişkilidir. Bu ayırım başka araştırmacılar tarafından da destek bulunmuş (örn.; Hendin ve Cheek, 1997), sosyal psikoloji ve kişilik psikolojisinde narsisizm araştırmalarının temelini oluşturmuştur.

Açık ve örtük narsisizmin, benlik yapılandırma (Rohman, Nuemann, Herner ve Bierhoff, 2012), eleştirel duyarlılık (Atlas ve Them, 2008), benlik saygısı (Rose, 2002), yardım etme davranışı (Lannin, Guyll, Krizann, Madon ve Cornish, 2014), kişilik özellikleri (Campbell ve Miller, 2013) vb. değişkenler açısından farklılığına işaret eden araştırma bulguları mevcuttur. Bununla birlikte, narsisizmin açık ve örtük temalarının birbirinden tamamen farklı yapılar olmadığı da kabul edilmektedir. Örneğin; narsisizmin örtük dışavurumunun da açık dışavurumu kadar hak kazandığı duygusu (entitlement), kişilerarası ilişkilerde sömürücülük duyguları (Hendin ve Cheek, 1997) ve düşmanlık duyguları ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Narsisizm literatünde kabul gören bu ayırım şimdiki çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Reddedilme duyarlılığı (rejection sensitivity) eğilimi, kişilerarası ilişkilerde reddedilme işaretlerine karşı aşırı duyarlılaşma ve sonrasında aşırı tepki vermeyi varsayan bir model ile kavramsallaştırılmıştır (Downey ve Feldman, 1996). Reddedilme duyarlılığı tüm ilişkilerde hissedilen bir eğilim olmaktan çok, birey için anlamlı olan diğerleri tarafından reddedilme algılandığı zaman ortaya çıkmaktadır. Bireyin ihtiyaçlarının, kendisi için anlamlı olan diğerleri tarafından tekrarlayıcı biçimde karşılanmaması durumunda, kişilerarası ilişkilerde reddedilme beklentisinin arttığı görülmektedir. Reddedilmeye ilişkin ipuçları, kaygılı beklentileri arttırmaktadır. Reddedilmeye karşı duyarlılaşma bir kez geliştiğinde birey, kişilerarası etkileşimde zararsız, herhangi bir olumsuz yükü bulunmayan özellikleri bile niyetli reddedilmeler olarak algılanmaya hazır hale gelmektedir. Reddedilme duyarlılığı modelinin anahtar varsayımı, yüksek düzeyde reddedilme duyarlılığına sahip bireylerin, ilişkilerindeki reddedilmeye ilişkin beklentilerinin, gerçekten reddedilme olasılığını arttırmasıdır. Geçmiş sosyal ilişkilerinde reddedilmeyi deneyimlemiş ve yüksek düzeyde reddedilme duyarlılığına sahip bireyler, çevrelerinde olası reddedilme işaretleri ile karşılaştıklarında benliklerini savunucu tepkiler vermektedirler. Bu nedenle reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerde reddedilmeye dair kaygılı beklentiler, bireyleri diğerlerinin zararsız ve masum davranışlarını birer reddedilme işareti olarak değerlendirmeye hazır hale

getirmektedir. Anlamalı diğerlerinin davranışlarını “reddetme” olarak tanımlamayın, incinme, öfke duyguları ve uyumsuz davranışlar takip etmektedir.

Literatürde reddedilme duyarlılığı ile narsisizm arasında ilişki kuran araştırmalara rastlamak mümkündür. Örneğin, yapılan bir çalışmaya göre narsisizm, yakınlıktan kaçınma aracılığı ile reddedilme beklentilerini yordamaktadır (Finzi-Dotton, Har-Even ve Raz, 2011). Başka çalışmalar ise örtük narsisistik eğilimleri yüksek bireylerin, kırılğan benlik saygıları nedeniyle hem kişilerarası reddedilmeye hem de romantik ilişkilerde reddedilmeye karşı aşırı duyarlı olduklarını desteklemiştir (Besser ve Priel, 2009; Besser ve Priel, 2010). Hem açık hem de örtük narsisizmin, reddedilme deneyimini takip eden süreçte kalp atışında ve kan basıncında hızlanma gibi olumsuz fizyolojik değişimler ile ilişkili olduğunu gösteren bir araştırma da mevcuttur (Sommer, Kirkland, Newman, Estralla ve Andreassi, 2009).

İnsanlar diğerleriyle ilişkileri aracılığı ile benliklerini yüceltme eğilimi göstermektedirler. Bu amaçla ilişkilerinde, sahip oldukları olumlu özelliklere vurgu yaparken olumsuz yanlarının önemini azaltmaktadırlar. Bu tarz yanılsamaların daha iyi bir zihin sağlığı için, diğerleriyle ilişkili olarak benliği yüceltmeye hizmet ettiği savunulmaktadır (Taylor ve Brown, 1988; Taylor, Lerner, Sherman, Sage ve McDowell, 2003). Kişilerarası ilişkilerdeki bu olumlu algıların temeli, Taylor ve Brown’un (1988) Olumlu Yanılsamalar Kuramına dayanmaktadır. Kurama göre, herhangi bir ruhsal sorunu olmayan bireyler arasında gerçekliği olduğundan daha olumlu algılama eğilimi oldukça yaygındır ve *benliğe yönelik olumlu değerlendirme*, kişilerin kendilerini gerçekçi olmayan, yanılsamacı bir biçimde olumlu algılamasını ifade etmektedir. Benzer biçimde insanlar romantik bağlar geliştirirken, ilişkilerinin “doğru kişi” ile kurulmuş doğru bir ilişki olduğuna ve partnerlerinin her zaman ve her koşulda ilgili ve sorumlu davranacağına ilişkin gerçeği yansıtmayan, iyimser algılara güvenme eğilimindedirler (Murray, 2001). Evliliğe ve eşe yönelik bu olumlu algılar *olumlu yanılsamalar* (positive illusions) ya da *partner idealizasyonu* (partner idealization) adıyla flört ve evlilik ilişkisi literatüründe dikkat çeken bir alan olmuştur (örn.; Martz ark.1998; Murray, Holmes ve Griffin, 1996a, 1996b; Van Lange ve Rusbult, 1995). Çok sayıda araştırma olumlu yanılsamaların, ilişki uyumunu yordadığını desteklemiştir. Dahası araştırmalar, ilişkiye ve eşe yönelik belirli bir dereceye kadar idealizasyonun, ilişki uyumu için gerekli olduğunu vurgulamışlardır (Murray, Holmes ve Griffin, 1996a, 1996b; Murray ve Holmes, 1997).

Literatürde narsisizm ve olumlu yanılsamalar arasında ilişki kuran çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Narsisizmin, örneğin yaratıcılıkta (Goncalo, Flynn

ve Kimm, 2010), akademik yeteneklerde (Robins ve Beer, 2001) ve liderlik kapasitelerinde (Judge, LePine ve Rich, 2006) benliği ortalamadan daha iyi algılamaya aracılık ettiğini gösteren araştırma bulguları mevcuttur. Gabriel, Critelli ve Ee (2002) tarafından gerçekleştirilen çalışmada narsisistik eğilimlerin, benliğe yönelik olumlu yanılsamaları yordadığı görülmüştür. Araştırmanın bulguları, hem erkeklerin hem de kadınların sahip oldukları zihinsel yetenekleri abartırken; sadece erkeklerin fiziksel çekiciliklerini abarttığına işaret etmiştir.

Yukarıda aktarılanlara ek olarak, narsisistik eğilimleri yüksek bireyler her ne kadar yüksek statülü, çekici partnerler arasalar da (örn.; Campbell, 1999), sahip oldukları olumlu benlik algılarını, kendilerini partnerleri ile karşılaştırarak sürdürme eğilimine de sahiptirler. Örneğin, katılımcıların bir dizi özellikte kendilerini ve partnerlerini değerlendirmelerini içeren bir prosedürde, narsisistik eğilimi yüksek bireylerin, kendilerini partnerlerinden daha olumlu algıladıkları gösterilmiştir (Campbell, Rudich ve Sedikides, 2002).

Narsisizm, reddedilme duyarlılığı ve olumlu yanılsamaya ilişkin ayrı ayrı oldukça geniş bir literatür mevcuttur. Ancak bildiğimiz kadarıyla, bu değişkenlerin birlikte ele alınarak incelendiği araştırma bulunmamaktadır. Söz konusu değişkenlerin ilk kez bir arada çalışılıyor olması nedeniyle, bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada, narsisizm bir kişilik özelliği (trait) olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın temel amacı; narsisizmin dışavurum biçimlerinden (açık ve örtük narsisizm) evlilik uyumunun yordanmasında, reddedilme duyarlılığının ve olumlu yanılsamaların (eşe ve benliğe yönelik) aracı rolleri olduğu hipotezini test etmektir. Ayrıca bu hipotezi test etmede kullanılacak iki ölçme aracının (Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği ve Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği) psikometrik özelliklerini belirlemek de amaçlanmaktadır.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Mersin ilinde yaşayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü, en az bir yıllık evliliği olan 205 kişi oluşturmaktadır. 124 kadın, 81 erkek katılımcının yaş ortalaması 37.86, ortalama evlilik süresi ise 11.66 yıldır. Örneklemin % 2.50'si ilkokul, % 14.60'sı lise, % 66,30'ü üniversite mezunu olup % 16,60'sı ise lisansüstü eğitim almıştır. Katılımcılara *kolaylıkla bulunabileni örnekleme (convenience sampling)* yöntemiyle ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişilik Özellikleri Listesi: Olumlu yanılısamalar, Kişilik Özellikleri Listesi aracılığıyla ölçülmüştür. Alanda yaygın olarak kullanılan ve dolaylı ölçüm yaklaşımlarından biri olan, bireylerin partnerlerine verdikleri puanlar ile *ortalama* ya da *ideal bir partnere* verdikleri puanların karşılaştırılması prosedürü kullanılmıştır. Çok sayıda araştırmada benzer ölçme prosedürü benimsenmiş; benlik ve önemli diğerleri için olumlu yanılısamalara işaret eden geçerli ve güvenilir ölçümler elde edilmiştir (örn.; Murray ve ark., 1996a; Wenger ve Fowers, 2008). Kişilik Özellikleri Listesi'nin oluşturulması aşamasında Somer ve Goldberg'in (1999), Türkçe'de kişilik özelliklerini tanımlayan sıfatlar ile Beş Faktör Modeli'ni destekledikleri çalışmalarından on olumlu, on olumsuz olmak üzere yirmi sıfat kura ile belirlenmiştir (*Olumlu sıfatlar:* sıcak, çekici, iyi huylu, prensip sahibi, adil, hoşgörülü, sadakatli, duyarlı, sorumluluk üstlenen, kibar. *Olumsuz sıfatlar:* sıkıcı, dik başlı, tembel, saygısız, önyargılı, kaprisli, bencil, anlayışsız, şüpheli, beceriksiz). Kişilik özelliklerinin rastgele sıralanması ile liste oluşturulmuştur.

Katılımcılar, kişilik özellikleri listesini kullanarak sırasıyla a) kendilerini, b) eşlerini, c) ideallerindeki eşi ve d) ortalama bir eşi beşli dereceleme boyutunda (1-Hiç yansıtmıyor, 5-Bütünüyle yansıtıyor) ayrı ayrı değerlendirmişlerdir. Kişilik Özellikleri Listesinin, her değerlendirme ölçütü (benlik, eş, ideal eş, ortalama eş) için tek boyutlu olup olmadığı ve güvenilirlik bilgileri SPSS'de test edilmiştir. Analiz sonuçları sıfat listelerinin tek boyutlu olarak kullanılabilmesini göstermiştir. Kişilik Özellikleri Listelerinin Cronbach Alfa değerleri benlik için .82, eş için .89, ideal eş için .85 ve ortalama bir eş için .95 olarak hesaplanmıştır.

Katılımcıların olumlu yanılısama düzeylerini belirlemek amacıyla Kişilik Özellikleri Listesi kullanılmış; her değerlendirme ölçütü (benlik, eş, ideal eş, ortalama eş) için yapılan puanlamalar, fark puanları elde etmek için kullanılmıştır. Örneğin, her sıfat için *eşe* verilen puandan, *ideal eşe* verilen puan çıkarılarak *eş-ideal eş* karşılaştırma puanı elde edilmiştir. Böylece *ideal eş kriterine göre, eşe yönelik olumlu yanılısama* puanı elde edilmiştir. *Eş-ideal eş* karşılaştırma puanına dayalı ölçme aracının faktöriyel yapısı incelendiğinde tek boyutlu olarak toplam varyansın % 25.45'ini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu işlem, eşin *ortalama bir eş* ile karşılaştırma puanının elde edilmesi için de tekrarlanmış; *eş-ortalama eş* karşılaştırma puanına dayalı ölçme aracının tek boyutlu olarak toplam varyansın % 44.27'sini açıkladığı görülmüştür. Olumlu yanılısamalara ilişkin son puanlama ise kişinin her sıfat için *kendisine* verdiği puandan eşine verdiği puanın çıkartılması ile elde edilen *benliğe yönelik olumlu yanılısama* puanı olmuştur. *Benlik-eş* karşılaştırma puanına dayalı ölçme aracının tek boyutlu olarak toplam varyansın

%27'sini açıkladığı görülmüştür. Fark puanlarının artması, olumlu yanılsamaya işaret etmektedir.

Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (YRDÖ): Reddedilme duyarlılığı düzeyini ölçmek amacıyla Downey ve Feldman (1996) tarafından geliştirilen Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinin yetişkin formu (Berenson ve ark., 2009) kullanılmıştır. Ölçek, “maddi olarak zor bir zamanda ebeveynlerden borç istemek” gibi bireyin kendisi için *anlamli diğeri* tarafından reddedilmesinin olası olduğu, dokuz hipotetik durum içermektedir. Her durum için öncelikle bireylerden 6’lı Likert tipi bir skalada (1-Hiç kaygılanmam, 6-Çok kaygılanırım) bu durum ile karşılaştıklarında ne kadar kaygılı ya da tedirgin hissedeceklerini değerlendirmeleri, ardından tanımlanan her duruma ilişkin önemli diğeri tarafından kabul edilme beklentilerini değerlendirmeleri istenmektedir. Tanımlanan her hipotetik durum için reddedilme ve kabul edilme beklentisi olmak üzere iki ayrı puan elde edilmektedir. Kabul edilme beklentisi puanın ters çevrilerek reddedilme puanı ile çarpılması sonucunda, o madde için reddedilme duyarlılığı puanı elde edilmektedir. Tek boyutlu olan YRDÖ’nin ilk yayınladığı çalışmada Cronbach Alfa değeri .74 olarak belirlenmiştir (Berenson ve ark., 2009). YRDÖ puanının artması reddedilme duyarlılığındaki artışa işaret etmektedir.

Bu çalışmada YRDÖ maddeleri psikoloji alanından ve ileri düzeyde İngilizce bilen üç yargıcı tarafından Türkçe’ye çevrilmiş, çevrilen maddeler üzerinde tartışılmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ardından maddeler psikoloji alanından başka bir yargıcı tarafından kaynak dile çevrilmiştir. Maddelerin orijinali ve yeniden çevrimi yapılan hali karşılaştırılarak farklılıklar tartışılmış ve son düzeltmeler yapılmıştır. Orijinal formda partneri tanımlamak amacıyla kullanılan *anlamli diğeri* ifadesi yerine katılımcıların evli olması nedeniyle *eş* ifadesi kullanılmıştır. Şimdiki çalışmada YRDÖ’nün Cronbach Alfa katsayısı .62 olarak elde edilmiştir. Cronbach Alfa değerinin yeterince yüksek olmaması nedeniyle, tek boyutlu olduğu kabul edilen Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinin 9 maddesi ile LISREL’de doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Sonuçlar ($\chi^2= 351.05$, $sd=169$, $p=.00$, $\chi^2/sd=2.07$, $RMSEA=0.07$, $GFI=0.85$, $AGFI= 0.89$, $CFI=0.89$) kabul edilebilir düzeyde olmasına rağmen, kuramsal olarak da uygun olan 5. ve 8. maddelerin hata kovaryanslarının ilişkilendirilmesine yönelik düzeltmenin yapılması ile model yeniden test edildiğinde uyum iyiliği istatistikleri değerlerinin oldukça iyi olduğu görülmüştür ($\chi^2=35.12$, $sd=26$, $\chi^2/sd=1.35$, $p=0.11$, $RMSEA=0.04$, $GFI=0.96$, $AGFI= 0.94$, $CFI=0.93$).

Narsisistik Kişilik Envanteri (NKE): Narsisizmin grandiyözite boyutunu ölçmek için NKE’nin, Ames, Rose ve Anderson (2005) tarafından kısaltılan 16 maddelik

formu kullanılmıştır. NKE, klinik olmayan evrende narsisistik kişilik özelliğinin ölçümü için geliştirilmiş olup, temeli DSM-III (American Psychiatric Association, 1980) Narsisistik Kişilik Bozukluğu ölçütlerine dayanmaktadır ve tek faktörlüdür.

NKE, her maddede biri narsisistik eğilimlere işaret eden iki farklı ifade içerir. Katılımcıdan kendisine en uygun olan seçeneği işaretlemesi istenir. Narsisistik eğilimleri içeren ifadelerin işaretlenmesiyle elde edilen puanlar toplanarak ölçeğin toplam puanı elde edilir. NKE'nin Cronbach Alfa değeri .72 olarak bulunmuştur (Ames ve ark., 2005). Şimdiki araştırmada açık narsisizmi ölçmek için, Narsisistik Kişilik Envanteri'nin Aydın, Araz, Akfırat ve Akgün (2011) tarafından Türkçe'ye uyarlanan formu kullanılmıştır. Bu çalışmada NKE'nin Cronbach Alfa katsayısı .66 olarak elde edilmiştir. NKE puanındaki artış narsisistik eğilimlerdeki artışa işaret etmektedir.

Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği (ADNÖ): Narsisizmin kırılabilirlik boyutunu ölçmek için ADNÖ (Hendin ve Cheek, 1997) kullanılmıştır. ADNÖ, 5'li Likert tipi (1-Hiç yansıtmıyor, 5-Bütünüyle yansıtıyor) toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler Murray'in 20 maddelik Narsisizm Ölçeğinden seçilmiştir (1938; akt. Hendin ve Cheek, 1997). Ölçeğin maddeleri bireyin kendisiyle ilgili olması (self-absorption) ve aşırı duyarlılık (hypersensitivity) gibi narsisizmin örtük ve kırılabilir dışavurum özelliklerini yansıtmaktadır. ADNÖ puanındaki artış kırılabilir narsisistik eğilimlerdeki artışa işaret etmektedir.

Bu çalışmada ADNÖ maddeleri psikoloji alanından ve ileri düzeyde İngilizce bilen üç yargıcı tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, çevrilen maddeler üzerinde tartışılmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ardından maddeler psikoloji alanından başka bir yargıcı tarafından kaynak dile çevrilmiştir. Maddelerin orijinali ve yeniden çevrimi yapılan hali karşılaştırılarak farklılıklar tartışılmış ve son düzeltmeler yapılmıştır. Söz konusu ölçeğin geliştirildiği araştırmada yürütülen üç çalışma boyunca Cronbach Alfa değeri .62 ile .72 arasında bulunmuştur (Hendin ve Cheek, 1997). Şimdiki çalışmada ise faktör yükü az olan 10. maddenin ölçekten çıkartılması ile Cronbach Alfa değeri .70'dir.

Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği (YÇUÖ): Evlilik uyumunu ölçmek amacıyla Spanier (1976) tarafından geliştirilen *Çift Uyum Ölçeği*'nin Busby, Crane, Larson ve Christensen (1995) tarafından yeniden düzenlenmiş olan formu kullanılmıştır. YÇUÖ, 5'li Likert tipi puanlanan (1- Hiçbir zaman, 5- Çoğu zaman), 3 faktörlü bir yapıya sahiptir: *görüş birliği/uzlaşma*, *doyum* ve *bütünleşme*. Alt ölçek puanları hem ayrı ayrı hem de toplam ölçek puanı olarak kullanılabilir. YÇUÖ, Türkçe'de ilk olarak Gündoğdu (2007) tarafından kullanılmış, ölçeğin Cronbach

Alfa güvenilirlik katsayıları görüş birliği/uzlaşma faktörü için .80, doyum faktörü için .80 ve bütünleşme faktörü için .74, tüm ölçek için .87 olarak hesaplanmıştır. Şimdiki çalışmada ise ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları görüş birliği/uzlaşma faktörü için .74, doyum faktörü için .82 ve bütünleşme faktörü için .71, tüm ölçek için .86 olarak hesaplanmıştır. Yapısal Eşitlik Modeli analizlerinde ölçeğin her bir alt boyutu ayrı bir parsel olarak modellere dahil edilmiştir. YÇUÖ puanındaki artış evlilik uyumundaki artışa işaret etmektedir.

İşlem

Sıra etkisini (order effect) kontrol edebilmek için dengelenmiş olan ölçme araçları seti, çalışmaya katılmaya gönüllü kişilere bir zarf içinde verilmiş; geri alınırken aynı zarfın içinde ve kapalı olarak alınacağı bilgisi eklenmiştir. Toplamda 400 kişiye dağıtılan ölçme araçlarını 319 kişi doldurmuştur. Çok sayıda boş madde bırakan ya da maddelere hep aynı yönde cevap veren 77 katılımcının ölçekleri çalışmadan çıkartılmıştır. Verileri analize hazırlama aşamasında ise her değişken için *tekli uç değerler* analizi yapılmıştır. Değişkenlerin birinde uç değer alan 29 katılımcı çalışmadan çıkartılmıştır. Ardından hesaplanan *çoklu uçdeğer* analizi sonucuna göre ise 8 katılımcı daha çalışmadan çıkartılmıştır. Böylelikle analizler 205 katılımcı üzerinden yürütülmüştür. Veriler SPSS 20 ve LISREL 8.51 yazılımları kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular

NKE, ADNÖ, YRDÖ, YÇUÖ, ideal eş kriterine göre olumlu yanılısama, ortalama eş kriterine göre olumlu yanılısama ve benliğe yönelik olumlu yanılısama değişkenlerinden alınan puanların ortalama ve standart sapmaları Tablo 1’de, tüm değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkileri ise Tablo 2’de gösterilmektedir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, iki dışsal değişken (açık narsisizm ve örtük narsisizm) belirlenmiş ancak yapılan korelasyon analizleri sonucunda açık narsisizmi ölçmek amacıyla kullanılan NKE’nin diğer hiçbir değişken ile ilişkili olmadığı görülmüştür. Bu nedenle açık narsisizme ilişkin modeller test edilememiştir. Aşağıda aktarılan tüm analizler bir diğer dışsal değişken olan örtük narsisizme ilişkindir.

Tablo 1. Açık Narsisizm, Örtük Narsisizm, Reddedilme Duyarlılığı, Eşe ve Benliğe Yönelik Olumlu Yanılsamalar ve Evlilik Uyumu Değişkenlerinin Ortalama ve Standart Sapma Puanları

	N	Ort.	S
Açık Narsisizm	205	0.25	0.16
Örtük Narsisizm	205	2.74	0.62
Reddedilme Duyarlılığı	205	5.99	3.07
Benlik-Eş Farkı	205	0.04	0.63
İdeal Eş-Eş Farkı	205	1.14	0.56
Eş-Ortalama Eş Farkı	205	0.41	0.92
Evlilik Uyumu	205	3.82	0.58

Tablo 2. Açık Narsisizm, Örtük Narsisizm, Reddedilme Duyarlılığı, Eşe ve Benliğe Yönelik Olumlu Yanılsamalar ile Evlilik Uyumu Değişkenleri Arası Korelasyon Matrisi

	1	2	3	4	5	6	7
1.Açık Narsisizm	-						
2.Örtük Narsisizm	-.009	-					
3.Reddedilme Duyarlılığı	-.046	.419**	-				
4. Benlik-Eş Farkı	.109	-.110	.171*	-			
5. İdeal Eş-Eş Farkı	-.051	-.136	-.343**	-.673**	-		
6. Eş-Ortalama Eş Farkı	-.090	-.045	-.142*	-.522**	.534**	-	
7. Evlilik Uyumu	-.089	-.165*	-.454**	-.509**	.674**	.479**	-

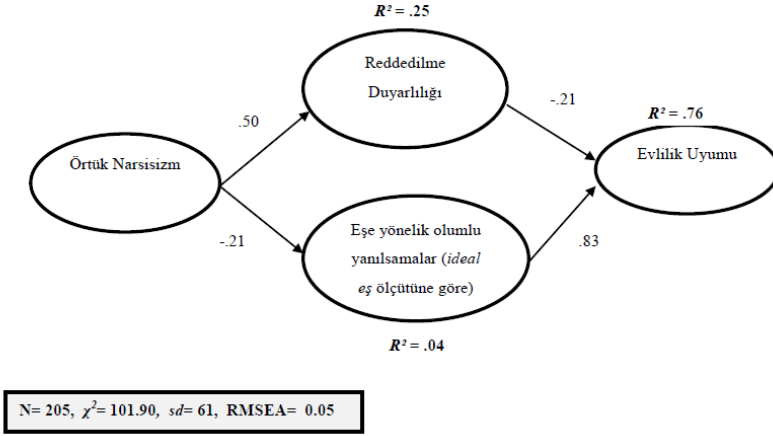
* $p < .05$, ** $p < .001$, N=205

Hem ölçüm hem de yapısal eşitlik modellerinin yapılandırılmasında, Kovaryans Matris'leri ve en yüksek olasılık tahmini (maximum likelihood estimation) kullanılmıştır. Yapısal Eşitlik Modellerinde Little, Cunningham, Shahar ve Widaman (2002) tarafından önerildiği gibi tüm gizil değişkenler için parselleme yöntemiyle *gözlenen değişkenler* oluşturulmuştur.

İlk gerçekleştirilen analizde, olumlu yanıtsama gizil değişkenlerinin tümü aynı anda modele dahil edilmiş; Anderson ve Gerbing'in (1988) önerdiği gibi, ilk aşamada ölçüm modelinin analizi yapılmıştır. Elde edilen uyum iyiliği istatistikleri incelendiğinde, modelin veriye iyi uyum sağlamadığı görülmüştür ($\chi^2=818.54$, $sd=174$, $\chi^2/sd=4.70$, $p=.00$, $RMSEA=0.13$, $GFI=0.72$, $AGFI=0.63$, $CFI=0.75$). Bu durumun olası açıklamalarından biri olarak, olumlu yanıtsama değişkenleri arasında istatistiksel yönden anlamlı korelasyonların bulunması nedeniyle, tanımlanan tüm olumlu yanıtsamaların evlilik uyumunu yordamak amacıyla bir arada kullanılması önünde engel teşkil etmiş olabileceği (*suppressor etkisi*) düşünülmüştür. Bu nedenle YEM analizleri olumlu yanıtsama ölçümleri için ayrı ayrı yürütülmüştür. *Eşe yönelik olumlu yanıtsama* ilk modelde "ideal eş" kriterine göre, ikinci modelde ise "ortalama eş" kriterine göre tanımlanmıştır. Üçüncü modelde yer alan *benliğe yönelik olumlu yanıtsamada* ise kişinin kendisine yönelik yaptığı değerlendirme ile eşine yönelik yaptığı değerlendirmenin fark puanı kullanılmıştır. Sayfa sayısının kısıtlılığı nedeniyle sadece birinci model şekil ile gösterilebilmiş olsa da, ikinci ve üçüncü modeller de Şekil 1'de olduğu gibi oluşturulmuş sadece olumlu yanıtsama değişkeni yukarıda belirtilen kriterlerle tanımlanmıştır.

İlk olarak örtük narsisizmin, reddedilme duyarlılığı ve eşe yönelik olumlu yanıtsama (*ideal eş-eş* karşılaştırmasına dayanan) aracılığı ile evlilik uyumunu yordayıp yordamadığı test edilmiştir (bkz. Tablo 3, Model 1). İlk aşamada ölçüm modeli test edilmiş ve uyum iyiliği sonuçları modelin veriye iyi uyum sağladığına işaret etmiştir ($\chi^2=98.30$, $sd=59$, $p=.00$, $\chi^2/sd=1.66$, $RMSEA=0.05$, $GFI=0.93$, $AGFI=0.89$, $CFI=0.95$). Ölçüm modelinin desteklenmesinin ardından sınanan ilk yapısal eşitlik modelinin standardize regresyon katsayıları ve R^2 değerleri Şekil 1'de sunulmuştur. Söz konusu modelde, örtük narsisizm ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiye reddedilme duyarlılığı ve *ideal eş* ölçütüne göre tanımlanan eşe yönelik olumlu yanıtsamanın aracılık edip etmediği test edilmiştir. Modelin uyum iyiliği istatistikleri incelendiğinde; $\chi^2=101.90$, $sd=61$, $p=.00$, $\chi^2/sd=1.67$, $RMSEA=0.05$, $GFI=0.93$, $AGFI=0.89$, $CFI=0.94$ değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür (bkz. Şekil 1).

Buna göre örtük narsisizm, ideal eş ile karşılaştırmaya dayalı olarak tanımlanan eşe yönelik olumlu yanıtsama varyansının % 4'ünü açıklarken, reddedilme duyarlılığı varyansının % 25'ini açıklamaktadır. Örtük narsisizmin de katkısıyla reddedilme duyarlılığı ve eşe yönelik olumlu yanıtsama, evlilik uyumu varyansının % 76'sını açıklamaktadır. Örtük narsisizm reddedilme duyarlılığını pozitif yönde ($\beta=.50$, $p<.05$), reddedilme duyarlılığı ise evlilik uyumunu negatif yönde yordamaktadır ($\beta=-.21$, $p<.05$). Örtük narsisizm, *ideal eş* kriterine göre eşe yönelik olumlu yanıtsamayı negatif yönde yordarken ($\beta=-.21$, $p<.05$), eşe yönelik olumlu yanıtsama ise evlilik uyumunu pozitif yönde yordamaktadır ($\beta=.83$, $p<.05$).

Şekil 1. Yapısal Eşitlik Modeli 1

Test edilen tam aracılık modelinin ardından, aynı modelde kısmi aracılık etkisi de incelenmiştir (bkz. Tablo 3, Kısmi Aracılık Modeli). Bu doğrultuda, örtük narsisizm ile evlilik uyumu arasında doğrudan bir yol eklenerek model yeniden sınanmıştır. Modelin uyum iyiliği değerleri kabul edilebilir düzeyde olmasına rağmen ($\chi^2=100.58$, $sd=60$, $p=.00$, $\chi^2/sd=1.67$, $RMSEA=0.05$, $GFI=0.93$, $AGFI=0.89$, $CFI= 0.95$); örtük narsisizm ile evlilik uyumu arasında yeni eklenen ve kısmi aracılığı yordayan yola ait regresyon katsayısının istatistiksel açıdan anlamsız olduğu görülmüştür ($\beta=.12$, $p>.05$). Bu nedenle kurulan kısmi aracılık modelinin veriye uyum sağlamadığı kabul edilmiştir.

Tablo 3: Test Edilen Yapısal Eşitlik Modellerine İlişkin β , t ve Standart Hata Değerleri

Model 1		β	t	SE
Örtük Narsisizm	→ Reddedilme Duyarlılığı	.50	4.20***	.12
	Eşe yönelik olumlu yanıtsama			
Örtük Narsisizm	→ (<i>ideal eş</i> kriterine göre)	-.21	-2.29*	.09
Reddedilme Duyarlılığı	→ Evlilik Uyumu	-.21	-2.77**	.07
Eşe yönelik olumlu yanıtsama				
(<i>ideal eş</i> kriterine göre)	→ Evlilik Uyumu	.83	8.09***	.10
Kısmi Aracılık Modeli				
		β	t	SE
Örtük Narsisizm	→ Reddedilme Duyarlılığı	.52	4.29**	.12
	Eşe yönelik olumlu yanıtsama			
Örtük Narsisizm	→ (<i>ideal eş</i> kriterine göre)	-.23	-2.53*	.09
Reddedilme Duyarlılığı	→ Evlilik Uyumu	-.29	-2.83**	.10
Eşe yönelik olumlu yanıtsama				
(<i>ideal eş</i> kriterine göre)	→ Evlilik Uyumu	.84	8.02***	.11
Örtük Narsisizm	→ Evlilik Uyumu	.12	1.33	0.09
Model 2				
		β	t	SE
Örtük Narsisizm	→ Reddedilme Duyarlılığı	.49	4.29***	.11
	Eşe yönelik olumlu yanıtsama			
Örtük Narsisizm	→ (<i>ortalama eş</i> kriterine göre)	-.06	-.76	.08
Reddedilme Duyarlılığı	→ Evlilik Uyumu	-.41	-4.27***	-.09
Eşe yönelik olumlu yanıtsama				
(<i>ortalama eş</i> kriterine göre)	→ Evlilik Uyumu	.56	7.69	.07
Model 3				
		β	t	SE
Örtük Narsisizm	→ Reddedilme Duyarlılığı	.52	4.34***	.12
	Benliği idealleştirme (<i>eş</i> kriterine göre)			
Örtük Narsisizm	→	-.11	-1.20	.09
Reddedilme Duyarlılığı	→ Evlilik Uyumu	-.44	4.37***	.10
Benliği idealleştirme	→ Evlilik Uyumu	-.62	-7.76***	.08
(<i>eş</i> kriterine göre)				
Alternatif Model				
		β	t	SE
Örtük Narsisizm	→ Reddedilme Duyarlılığı	.51	4.35***	.12
	Eşe yönelik olumlu yanıtsama			
Reddedilme Duyarlılığı	→ (<i>ideal eş</i> kriterine göre)	-.35	-3.28**	.11
Reddedilme Duyarlılığı	→ Evlilik Uyumu	.87	8.15***	.11

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, N=205

İkinci modelde, eşe yönelik olumlu yanılısama, eşe ve ortalama bir eşe yönelik yapılan değerlendirmelere dayalı fark puanları ile tanımlanmıştır (bkz. Tablo 3, Model 2). Ölçüm modelinin uyum iyiliği sonuçları, modelin veriye kabul edilebilir düzeyde uyum sağladığını göstermiştir ($\chi^2=99.04$, $sd=59$, $p=.00$, $\chi^2/sd=1.63$, $RMSEA=0.05$, $GFI=0.93$, $AGFI=0.89$, $CFI=0.96$). Ölçüm modelinin desteklenmesinin ardından, örtük narsisizmin, reddedilme duyarlılığı ve ortalama eş kriteri ile tanımlanan eşe yönelik olumlu yanılısama aracılığı ile evlilik uyumunu yordadığı model önerilerek test edilmiştir. Modelin uyum indeksleri incelendiğinde, veriye uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür ($\chi^2=99.66$, $sd=61$, $\chi^2/sd=1.63$, $p=.00$, $RMSEA=0.05$, $GFI=0.93$, $AGFI=0.90$, $CFI=0.96$). Ancak örtük narsisizm ile *ortalama eş* kriterine göre tanımlanan eşe yönelik olumlu yanılısama arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\beta=-.06$, $p>.05$). Aynı model kapsamında *ortalama eş* kriterine göre eşe yönelik olumlu yanılısamının ise, evlilik uyumunu pozitif yönde yordadığı görülmüştür ($\beta=.56$, $p<.05$).

Üçüncü modelde ise örtük narsisizmin, reddedilme duyarlılığı ve benliği idealleştirme (*benlik-eş* karşılaştırmasına dayanan fark) aracılığı ile evlilik uyumunu yordayıp yordamadığı test edilmiştir. Uyum iyiliği sonuçları modelin veriye iyi uyum sağladığını göstermiştir ($\chi^2=100.53$, $sd=59$, $p=.00$, $\chi^2/sd=1.7$, $RMSEA=0.05$, $GFI=0.93$, $AGFI=0.89$, $CFI=0.93$). Ölçüm modelinin desteklenmesi sonrasında, örtük narsisizmin, reddedilme duyarlılığı ve benliğe yönelik olumlu yanılısama aracılığı ile evlilik uyumunu yordadığı model önerilmiş ve test edilmiştir (bkz. Tablo 3, Model 3). Modelin uyum indeksleri incelendiğinde, veriye uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür ($\chi^2=104.20$, $sd=61$, $\chi^2/sd=1.70$, $p=.00$, $\chi^2/sd=1.7$, $RMSEA=0.05$, $GFI=0.93$, $AGFI=0.89$, $CFI=0.93$). Ancak dışsal değişken olan örtük narsisizmin benliğe yönelik olumlu yanılısamayı yordamadığı görülmüştür ($\beta=-.11$, $p>.05$). Benliğe yönelik olumlu yanılısama ise evlilik uyumunu negatif yönde yordamaktadır ($\beta=-.62$, $p<.05$).

Bu araştırma kapsamında alternatif bir model de test edilmiştir. Alternatif modelde örtük narsisizm reddedilme duyarlılığını, reddedilme duyarlılığı olumlu yanılısamayı, olumlu yanılısama da evlilik uyumunu yordamaktadır (bkz. Tablo 3, Alternatif Model). Elde edilen modelin uyum iyiliği istatistikleri incelendiğinde, değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür ($\chi^2=105.02$, $sd=62$, $p=.00$, $\chi^2/sd=1.7$, $RMSEA=0.05$, $GFI=0.93$, $AGFI=0.89$, $CFI=0.95$). Modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunun görülmesinin ardından ilk olarak test edilen model (Şekil 1) ile karşılaştırılarak hangi modelin, değişkenler arası ilişkiyi tanımlamada daha iyi olduğu incelenmiştir. İlk olarak test edilen ve nispeten daha sade olan modelin ECVI (Expected Cross-Validation Index) değerinin .79 ve AIC (Akaike's Information Criterion) değerinin 161.90 iken, alternatif modelin

ECVI değerinin 163.02 ve AIC değerinin ise .80 olduğu görülmüştür. Söz konusu indekslerde daha düşük değerler alan ilk modelin veriye daha iyi uyum sağladığı kabul edilmiştir (Byrne, 2010).

Tartışma

Araştırmanın amacı doğrultusunda öncelikle ADNÖ ve YRDÖ, Türkçe'ye çevrilerek psikometrik özellikleri belirlenmiştir. YRDÖ'nin tüm maddelerinin işlediği görülmüş, ADNÖ'nün ise 10. maddesinin faktör yükünün düşük olması nedeniyle çıkartılmasına ve analizlerin toplam 9 madde üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

Uygulanan tüm yapısal eşitlik modellerinin bulguları, örtük narsisizmin doğrudan evlilik uyumunu yordamadığını göstermektedir. Ancak tüm modellerde, örtük narsisizmin reddedilme duyarlılığını pozitif yönde, reddedilme duyarlılığının da evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı bulgusu elde edilmiştir. Örtük narsisizm ayrıca, *ideal eş* ölçütüne göre tanımlanan eşe yönelik olumlu yanılsamayı negatif yönde, *ideal eş* ölçütüyle tanımlanan eşe yönelik olumlu yanılsama ise evlilik uyumunu pozitif yönde yordamaktadır. Örtük narsisizm *ortalama eş* kriterine göre belirlenen eşe yönelik olumlu yanılsamayı da, benliğe yönelik olumlu yanılsamayı da yordamamaktadır. Ancak *ortalama eş* kriterine göre belirlenen eşe yönelik olumlu yanılsama evlilik uyumunu pozitif yönde yordarken, benliğe yönelik olumlu yanılsama ise evlilik uyumunu negatif yönde yordamaktadır.

Örtük narsisistik eğilimlerdeki artışın, reddedilme duyarlılığındaki artışla paralellik gösterdiği yönündeki bulgu, reddedilme duyarlılığı ile narsisizm arasında ilişki kuran az sayıdaki araştırma bulgusu ile desteklenmektedir (örn.; Besser ve Priel, 2009; Besser ve Priel, 2010; Finzi-Dotton ve ark., 2011; Sommer ve ark., 2009). Örtük narsisizmin reddedilme duyarlılığını pozitif yönde yordadığı bulgusu, örtük narsisizmin, aşırı duyarlılık, düşük benlik saygısı ve kırılabilirlik semptomları ile ilişkili (Wink, 1991) olduğu şeklindeki tanımlamaya paraleldir. Ayrıca örtük narsisizm eğilimi yüksek bireylerin, kişilerarası ilişkilerde utangaç ve kaygılı bir durum sergiledikleri (Cooper, 1998; Hendin ve Cheek, 1997) şeklindeki klinik gözlemler ile de uyumludur.

Narsisizm ve evlilik uyumu ilişkisinde reddedilme duyarlılığı ve olumlu yanılsamaların aracı rolünü belirlemek amacıyla oluşturulan üç modelin her biri için yapılan yapısal eşitlik analizlerinde görüldüğü gibi reddedilme duyarlılığındaki artış, evlilik uyumundaki düşüşü yordamaktadır. Diğer bir deyişle, reddedilme duyarlılığındaki artış, evlilik uyumu algısındaki düşüşle ilişkilidir. Bu bulgu, yüksek

düzyede reddedilme duyarlılığının düşük ilişki uyumunu ve ilişkinin sonlanmasını yordadığı yönündeki literatüre paraleldir (Downey ve Feldman, 1996; Downey, Freitas, Michaelis ve Khouri, 1998). Reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireyler, partnerlerinin ilişkileriyle ilgili doyumuzluklarını abartma eğilimindedirler (Downey ve Feldman, 1996). Reddedilmeye duyarlılıkla ilgili dinamikler bir kere kazanıldığında birey kendisi için anlamlı olan diğerlerinden gelen ve reddedilmeye işaret eden gerçek ya da hayali ipuçlarına duyarlı hale gelmektedir. Bu beklentiler zamanla gerçeklik kazanarak evlilik uyumunu azaltabilmektedir (Downey ve Feldman, 1996; Downey ve ark. 1998; Pietrzak, Downey ve Ayduk, 2005).

Birinci modelin işaret ettiği gibi örtük narsisizmin, *ideal eş* kriterine göre *eşe yönelik olumlu yanılısama*daki düşüşle ilişkili olması araştırmanın en çarpıcı bulgusudur denebilir. Her ne kadar örtük narsisistik eğilimin, eşe yönelik olumlu yanılısamaı yordama gücü oldukça düşük olsa da, bu bulgu, kişinin örtük narsisistik eğilimleri arttıkça eşini, idealindeki eşinden daha uzakta algıladığına işaret etmektedir. Örtük narsisizm, açık narsisizme oranla yeni gelişen bir literatüre sahiptir. Bu nedenle örtük narsisizmin romantik ilişkilerde eşini idealize etme üzerine etkilerini inceleyen çalışmalar henüz bulunmamaktadır. Bu bulgunun, reddedilme duyarlılığı ve *ideal eş-eş* karşılaştırmaları ile tanımlanan eşe yönelik olumlu yanılısama arasındaki negatif ilişki göz önünde bulundurulduğunda, bir ölçüde reddedilme duyarlılığından kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir. Belki de örtük narsisistik eğilimleri yüksek olanlar, eşlerinin aslında nötr olan davranışlarını birer reddedilme işareti olarak algıladıkları için eşlerini, ideallerindeki eş imgesinden daha uzakta konumlandırmış olabilirler. Bu tarz bir açıklama, aslında bizim alternatif modelimizin kriter olarak alındığı bir değerlendirmedir ve daha sonraki araştırmalarda alternatif modelin çalışılması yönünde güçlü bir zemin de oluşturmaktadır.

Gerek birinci modelin gerek ikinci modelin işaret ettiği gibi eşe yönelik olumlu yanılısama, evlilik uyumunu pozitif yönde yordamaktadır. Yani kişinin, eşini *idealindeki eşine* benzer ya da *ortalama bir eşten* farklı olarak algılaması ile evlilik uyumu ilişkilidir. Elde edilen bu iki bulgu literatürle uyusmaktadır. Çok sayıda araştırma ilişkiye ve partnere yönelik olumlu yanılısamaların, ilişki uyumunu yordadığını desteklemiştir (örn.; Barelds ve Dijkstra 2009; Fowers, Lyons, Montel ve Shaked, 2001; Murray ve Holmes, 1997; Murray, Holmes, Dolderman ve Griffin, 2000). Dahası, ilişkiye ve eşe yönelik belirli bir dereceye kadar idealizasyonun ilişki uyumu için gerekli olduğu savunulmuştur.

İkinci modelde eşe yönelik olumlu yanılısama, eşe ve *ortalama bir eşe* yönelik yapılan değerlendirmelere dayalı fark puanlarıyla tanımlanmış; örtük

narsisizmin eşe yönelik olumlu yanılsamayı yordamadığı görülmüştür. Bu bulgu birinci modelin bulgusu ile bir arada değerlendirildiğinde, örtük narsistik eğilimlerin, eşe yönelik olumlu yanılsamadaki belirleyiciliğinde ortalama bir eş algısının değil, kişinin idealindeki eş algısının belirleyici olduğu yorumu yapılabilir. Belki de eşlerini değerlendirirken, örtük narsistik eğilimi yüksek olanlar için *ortalama bir eş* kriteri vasat, sıradan bir kriter, imgesel olarak oluşturdukları *ideal eş* ise kendi benliklerine yönelik olumlu algılarına hizmet etmede kullanılabilecekleri daha önemli bir kriterdir. Bu anlamda *ideal eş*, sahip olduğu kusursuz özelliklerle ulaşılmaması oldukça güç bir imgedir.

Benzer şekilde üçüncü modelde ise örtük narsisizmin, benliğe ve eşe yönelik yapılan değerlendirmelere dayalı fark puanlarıyla tanımlanan *benliğe yönelik olumlu yanılsamayı* yordamadığı görülmüştür. Bu bulgu araştırmanın şaşırtıcı bir bulgusudur. Yapılan bir çalışmada açık (grandiyöz) narsistik eğilimi yüksek bireylerin, kendilerini partnerlerinden daha olumlu algıladıkları bulgusu elde edilmiştir (Campbell, Rudich ve Sedikides, 2002). Benzer bir bulgunun, -örtük narsisizmde içedönük, utangaç, çekingen, savunmacı, kaygılı görünümünün altında grandiyöz, gösterişçi beklentiler ve hak kazandığı duygusu etrafında düzenlenmiş bir öz olduğu (Dickinson ve Pincus, 2003) tanımlamasından hareketle örtük narsistik eğilimler için de söz konusu olabileceği düşünülmüş; ancak bu yöndeki hipotezin doğrulanmadığı görülmüştür.

Bu bulgunun, olumlu yanılsamaların ölçüm şekline ve kullanılan ölçme aracından kaynaklanmış olabileceği söylenebilir. Bu çalışmada *benliğe yönelik olumlu yanılsama* sadece eş kriteri üzerinden tanımlanmış, başka bir kriter kullanılmamıştır. Ayrıca ölçme aracının yapısı nedeniyle katılımcılar eşlerini ve kendilerini ayrı ayrı puanlamışlardır. Bu bulguya ilişkin bir başka yorum ise benlik sunumu literatüründen (Araz, 2005) hareketle yapılabilir. Örtük narsistik eğilimleri olan kişilerin, eşleriyle ilgili değerlendirmelerinde kendilerine benzer tarzda bir değerlendirmede bulunarak aslında bir anlamda eşleri üzerinden izlenim yönetimi (benlik sunumu) yapmaları söz konusu olmuş olabilir (“Bakin, benim eşim de benim gibi güzel özelliklere sahip” gibi). Bu tarz bir puanlama sisteminde eşlerine de yüksek puanlar vererek onları olumlu bir ışık altında sunmaları, kendi benliklerine ilişkin değeri korumaya hizmet eden bir benlik düzenleme stratejisi olarak da düşünülebilir. Bu tarz bir çıkış noktası benlik ve eşe yönelik değerlendirmelerin doğrudan bir ölçümle yapılmaması ile birleştiğinde daha da anlaşılır olmaktadır.

Aynı analiz kapsamında *benliğe yönelik olumlu yanılsamanın* evlilik uyumunu negatif yönde yordadığı görülmüştür. Bu oldukça anlaşılabilir bir

bulgudur, çünkü kişinin benlik yanılısamasındaki artış bu araştırma kapsamındaki formülasyonda, aslında belirli nitelikler açısından kişinin kendisi ile eşi arasında fark algıladığı, benzerliğin olmadığı anlamına da gelmektedir. Bu bulguyu tersinden okuyacak olursak, bireylerin kendi özellikleri ile eşlerinin özelliklerini benzer olarak değerlendirmelerinin, evlilik uyumundaki artışı yordadığını söyleyebiliriz ki, bu bulgu literatürde yakın ilişkilerde benzerlik fenomeni (Byrne, 1961) ile uyumludur. Kişilerarası çekicilikte benzerlik fenomeni, insanların paylaşılan tutumlarının artması ile çekimin artması arasında doğrusal bir ilişki önermektedir. Eşler arasındaki benzerliğin daha yüksek düzeyde ilişki uyumu ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (örn.; Blum ve Mehrabian 1999; Robins, Caspi ve Moffitt, 2000).

Araştırma kapsamında eşe yönelik olumlu yanılısamanın, reddedilme duyarlılığına oranla evlilik uyumunu yordama gücünün daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu da evlilik uyumu için eşe yönelik olumlu yanılısamanın temel bir özellik olduğu görüşünü (Murray ve Holmes, 1997) desteklemektedir.

Bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, bütünüyle doğrulanan birinci modelin örtük narsisistik eğilimi olan kişilerle ilgili çok değerli bir portre sunduğu söylenebilir. Buna göre örtük narsisistik eğilimlerdeki artış, evlilik uyumundaki düşüşle ilişkilidir, çünkü bu kişilerin reddedilme duyarlılıkları yüksektir ve eşleri ideallerindeki eşe pek de benzememektedir. Bu bulgu örtük narsisizmle ilgili sınırlı literatüre paralellik göstermektedir. Örtük narsisizm utanç, öfke, saldırganlık, çaresizlik, (örn; Wink, 1991), içedönüklük (Campbell ve Miller, 2013), kaygılı ve kaçınmacı bağlanma (Dickinson ve Pincus, 2003; Miller ve ark., 2011), düşük düzeyde benlik saygısı ve yaşam doyumu (Rose, 2002), eleştiriye karşı duyarlılık (Atlas ve Them, 2008), anlamsızlık, boşluk, zamanın yavaş geçtiği hissi ve içsel uyaran azlığı (Wink ve Donahue, 1997) gibi çok sayıda olumsuz yaşantı ile ilişkilidir. Bu çalışmanın bulguları da, örtük narsisistik eğilimi olanların deneyimledikleri uyumsuz (maladaptive) yaşantılara reddedilme duyarlılığını ve eşin *ideal eş* imgesinden uzak algılanmasını eklemektedir.

Narsisizmin iki boyutlu (grandiyöz ve kırılğan) bir yapı olduğu literatürde yaygın olarak kabul edilmiş olmasına rağmen (örn.; Dickinson ve Pincus, 2003; Miller ve Campbell, 2008; Pincus ve Lukowitsky, 2010; Wink, 1991), ülkemizde grandiyöz ve kırılğanlık boyutlarının, ayrı birer yapı olduğuna vurgu yapan çalışmaların bulunmadığı görülmektedir. Bu anlamda ülkemizde, şimdiki çalışma gibi narsisizmin hem grandiyöz hem de kırılğan temalarının ayrı birer yapı olarak çalışmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, açık narsisizm eğilimlerini ölçen NKE'nin, şimdiki örnekleme diğer değişkenler ile ilişkili olmaması ve güvenilirlik katsayısının beklenenden düşük gözlenmesi, araştırmanın en

temel sınırlılığını yaratmıştır. Açık narsisistik eğilimleri ölçme konusunda yaşanan bu sorundan ötürü, yalnızca örtük narsisizmin diğer değişkenler ile ilişkileri görülebilmüş, bu ilişkilerde açık ve örtük narsisizmin nasıl farklılaştığı konusunda karşılaştırma yapılamamıştır. NKE, açık narsisistik eğilimleri ölçmede alanda baskın olarak kullanılan bir araç olmasına rağmen, sahip olduğu geçerlik sorunları nedeniyle, şimdilerde tartışılır hale gelmiş ve açık narsisistik eğilimleri ölçmek için alternatif yaklaşımlar önerilmiştir (örn.; Brown, Budzek ve Tamborski, 2009; Campbell, Bonacci, Shelton, Exline ve Bushman, 2004). Bu anlamda açık narsisizm için de geçerli ve güvenilir bir ölçümün kullanılması aracılığı ile bahsedilen ilişkilerde açık ve örtük narsisizmin farklılaşp farklılaşmadığının yeniden sınanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Verilerin yalnızca Mersin ilinde yaşayan kişilerden toplanması, bulguları şimdiki örneklemin özellikleri ile sınırlamaktadır. Narsisistik eğilimler, evlilik uyumu gibi mahremiyet ve sosyal kabulün önemli olduğu konularda öz-bildirim aracılığı ile veri toplamak, araştırmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların, sosyal arzulanırlıktan kaçınarak, samimi bir biçimde cevap verdikleri varsayılmıştır.

Kaynaklar

- Ames, D. R., Rose, P. ve Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of Research in Personality*, 40, 440-450.
- Anderson, J. ve Gerbing, W. (1988). Structural equation modelling in practice: A review and recommended two stage approach. *Psychological Bulletin* 27(1), 5-24.
- Araz, A. (2005). *Kişiler arası ilişkilerde benlik sunumu*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Atlas, G. D.ve Them, M. A. (2008). Narcissism and sensitivity to criticism: A preliminary investigation, *Current Psychology*, 27, 62-76.
- Aydın, A., Araz, A., Akfırat, S. ve Akgün, S. (2011, Temmuz). *Narcissism, self-esteem, and aggression*. The 12th European Congress of Psychology, İstanbul.
- Barelds D. P. H. ve Dijkstra, P. (2009). Positive illusions about a partner's physical attractiveness and relationship quality. *Personal Relationships*, 16, 263-283.
- Berenson, K. R., Gyurak A., Ayduk, Ö., Downey G., Garner, M. J., Mogg, K. Bradley, B. P., ve Pine, D. S. (2009). Rejection sensitivity and disruption of attention by social threat cues. *Journal of Research in Personality*, 43, 1064-1072.
- Besser, A. ve Priel, B. (2009). Emotional responses to a partner's imaginary rejection: The roles of attachment anxiety, covert narcissism, and self-evaluation. *Journal of Personality*, 77, 287-325.
- Besser, A. ve Priel, B. (2010). Grandiose narcissism versus vulnerable narcissism in threatening situations: Emotional reactions to achievement failure and interpersonal rejection, *Journal of Social and Clinical Psychology*, 29(8), 874-902.
- Blum, J. S. ve Mehrabian, A. (1999). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. *Journal of Personality*, 67, 93-125.
- Brown, R. P., Budzek, K. ve Tamborski, M. (2009). On the meaning and measure of narcissism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35(7), 951-964.
- Busby, D. M. Crane, D. R., Larson, J. H. ve Christensen, C. (1995). A revision of the DAS for use with distressed and nondistressed couples: Construct hierarchy and multidimensional scales. *Journal of Marital and Family Therapy*, 21(3), 289-308.

- Byrne, D. (1961). Interpersonal attraction and attitude similarity. *Journal of Abnormal Social Psychology*, 62, 713-715.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with Amos: Basic concepts, applications, and programming*. New York, NY: Taylor and Francis Group.
- Campbell, W. (1999). Narcissism and romantic attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 1254-1270.
- Campbell, W., Rudich, E. A. ve Sedikides, C. (2002). Narcissism, self-esteem, and the positivity of self-views: Two portraits of self-love. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 358-368.
- Campbell, W. K. Bonacci, A. M., Shelton, J., Exline, J. J. ve Bushman, B. J. (2004). Psychological entitlement: Interpersonal consequences and validation of a new self-report measure. *Journal of Personality Assessment*, 83, 29-45.
- Campbell, W. K. ve Foster, J. D. (2007). The narcissistic self: Background, an extended agency model, and an ongoing controversies. C. Sedikides ve S. Spencer (Ed.), *Frontiers in social psychology: The self* içinde (s. 115-138). Philadelphia: Psychology Press.
- Campbell, W. K. ve Miller, J. D. (2013). Narcissistic Personality Disorder (NPD) and the Five-Factor Model: Delineating NPD, grandiose narcissism, and vulnerable narcissism. T. A. Widiger ve P. T. Costa (Ed.), *Personality disorders and the Five-Factor Model of personality* içinde (s. 133-145). Washington, DC: APA.
- Cooper, A. M. (1998). Further developments in the clinical diagnosis of narcissistic personality disorder. E. Ronningstam (Ed.), *Disorders of narcissism: Diagnostic, clinical, and empirical implications* içinde (s.53-74). Washington, DC: American Psychiatric Press.
- Dickinson, K., A. ve Pincus, A., L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17(3), 188-207.
- Downey, G. ve Feldman, S. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 1327-1343.
- Downey, G., Freitas, A. L., Michaelis, B. ve Khouri, H. (1998). The self-fulfilling prophecy in close relationships: Rejection sensitivity and rejection by romantic partners. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 545-560.

- Emmons, R. A. (1984). Factor analysis and construct validity of Narcissistic Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment*, 48, 291-300.
- Finzi-Dotson, R., Har-Even, D. ve Raz, G. (2011). Who is sensitive to rejection? The role of attachment, narcissism and fear of intimacy. E. Kourkoutas ve F. Erkman (Ed.), *Interpersonal acceptance and rejection: Social, emotional, and educational contexts* içinde (s. 183-197). Brown Walker Press, Boca Raton.
- Foster, J. D., Shrira, I. ve Campbell, W. K. (2006). Theoretical models of narcissism, sexuality and relationship commitment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23, 367-386.
- Foster, J. D. ve Campbell, W. K. (2007). Are there such things as “narcissists” in social psychology? A taxometric analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Personality and Individual Differences*, 43, 1321-1332.
- Fowers, B.J., Lyons, E.M., Montel, K. H. ve Shaked, N. (2001). Positive illusions about marriage among married and single individuals. *Journal of Family Psychology*, 15, 95-109.
- Gabriel, M. T., Critelli, J. W. ve Ee, J. S. (1994). Narcissistic illusions in self-evaluations of intelligence and attractiveness. *Journal of Personality*, 62, 143-155.
- Goncalo, J. A., Flynn, F. J. ve Kim, S. H. (2010). From a mirage to an oasis: Narcissism, perceived creativity, and creative performance. <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/articles/309/> adresinden 30 Haziran 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Gündoğdu, A. (2007). *Relationships between self-construals and marital quality*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Hendin, H. M. ve Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A reexamination of Murray’s narcissism scale. *Journal of Research in Personality*, 31, 588-599.
- Judge, T. A., LePine, J. A., Rich, B. L. (2006). Loving yourself abundantly: Relationship of the narcissistic personality to self- and other perceptions of workplace deviance, leadership, and task and contextual performance. *Journal of Applied Psychology*, 91(4), 762-776.
- Lannin, D. G., Guyll, M., Krizann, Z., Madon, S. ve Cornish, M. (2014). When are grandiose and vulnerable narcissists least helpful? *Personality and Individual Differences*, 56, 127-132.

- Little, T. D., Cunnigham, W. A., Shahar, G. ve Widaman, K. F. (2002). To parcel or not to parcel: Exploring the question, weighing the merit. *Structural Equation Modeling*, 9(2), 151-173.
- Martz, J. M., Verette, J., Arriaga, X. B., Slovik, L. F., Cox, C. L. ve Rusbult, C. E. (1998). Positive illusion in close relationships. *Personal Relationships*, 5, 159-182.
- Miller, J. D. ve Campbell, W. K. (2008). Comparing clinical and social-personality conceptualizations of narcissism. *Journal of Personality*, 76, 449-476.
- Miller, J. D., Hoffman, B. J., Gaughan, E. T., Gentile, B., Maples, J. ve Campbell, W. K. (2011). Grandiose and vulnerable narcissism: A nomological network analysis. *Journal of Personality*, 79, 1013-1042.
- Morf, C. C. ve Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry*, 12, 177-196.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. W. (1996a). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 79-98.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. W. (1996b). The self-fulfilling nature of positive illusions in romantic relationships: Love is not blind, but prescient. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 1155-1180.
- Murray, S. L. ve Holmes, J. G. (1997). A leap of faith? Positive illusions in romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 586-604.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., Dolderman, D. ve Griffin, D. W. (2000). What the motivated mind sees: Comparing friends' perspectives to married partners' views of each other. *Journal of Experimental Social Psychology*, 36, 600-620.
- Murray, S. L. (2001). Seeking a sense of conviction: Motivated cognition in close relationships. G. J. O. Fletcher ve M. S. Clark (Ed.), *Blackwell Handbook of Social Psychology: Interpersonal processes* içinde (s.107-126). Blackwell Publishers Ltd.
- Paulhus, D. L. (1998). Interpersonal and intrapsychic adaptiveness of trait self-enhancement: A mixed blessing? *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1197-1208.

- Pietrzak, J., Downey, G. ve Ayduk, Ö. (2005). Rejection sensitivity as an interpersonal vulnerability. M. W. Baldwin (Ed.), *Interpersonal Cognition* içinde (s. 62-84). New York: Guilford Press.
- Pincus, A. L., Pimentel, C. A., Ansell, E. B., Cain, N. M., Wright, A. G. ve Levy, K. N. (2009). Initial derivation and validation of the pathological narcissism inventory. *Psychological Assessment*, 21, 365-379.
- Pincus, A. L., ve Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-446.
- Robins, R. W., Caspi, A. ve Moffitt, T. E. (2000). Two personalities, one relationship: Both partners' personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 251-259.
- Robins, R. W. ve Beer, J. S. (2001). Positive illusions about the self: Short-term benefits and long term costs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 340-352.
- Rohmann, E., Neumann E., Herner, M. J. ve Bierhoff H. W. (2012). Grandiose and vulnerable narcissism self-construal, attachment, and love in romantic relationships. *European Psychologist*, 17(4), 279-290.
- Rose, P. (2002). The happy and unhappy faces of narcissism. *Personality and Individual Differences*, 33, 379-392.
- Sedikides, C., Rudich, E. A., Gregg, A. P., Kumashiro, M. ve Rusbult, C. (2004). Are normal narcissists psychologically healthy?: Self-esteem matters. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 400-416.
- Somer, O. ve Goldberg. L. R. (1999). The structure of Turkish trait-descriptive adjectives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 431-450.
- Sommer, K. L., Kirkland, K. L., Newman, S. R., Estrella P. ve Andreassi J. L. (2009). Narcissism and cardiovascular reactivity to rejection imagery. *Journal of Applied Social Psychology*, 39(5), 1083-1115.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Stack, S. ve Eshleman, J. R. (1998). Marital status and happiness: A 17-nation study. *Journal of Marriage Family*, 60(2): 527-536.

- Taylor, S. E. ve Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: A social-psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, 2, 193-210.
- Taylor, S. E, Lerner, J. S., Sherman, D. K., Sage, R. M. ve McDowell, N. K. (2003). Are self-enhancing cognitions associated with healthy or unhealthy biological profiles? *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(4), 605-615.
- Trzesniewski, K. H., Donnellan, M. B. ve Robins, R. W. (2008). Is “generation me” really more narcissistic than previous generations?. *Journal of Personality*, 76(4), 903-918.
- Twenge, J. M. ve Foster J. D. (2008). Mapping the scale of the narcissism epidemic: Increases in narcissism 2002-2007 within ethnic groups. *Journal of Research in Personality*, 42, 1619-1622.
- Van Lange, P. A. M. ve Rusbult, C. E. (1995). My relationship is better than -and not as bad as- yours is: The perception of superiority in close relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 32-44.
- Wenger, A. ve Fowers, B. J. (2008). Positive illusions in parenting: Every child is above average. *Journal of Applied Social Psychology*, 38, 611-634.
- Wickrama, K. A. S., Lorenz, F. O., Conger, R. D. ve Elder, G. H. (1997). Marital quality and physical illness: A latent growth curve analysis. *Journal of Marriage and the Family*, 59, 143-155.
- Wink, P. (1991). Two faces of narcissism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(4), 590-597.
- Wink, P. ve Donahue, K. (1997). The relation between two types of narcissism and boredom. *Journal of Research in Personality*, 31, 136-140.